

Beleiringen av Skallum i maidagene 1945

OG ET BREV SOM DE DØDE EFTERLOT SEG

Som kjent hadde politiminister Jonas Lie, justisminister Sverre Riisnæs og politisjefen Rogstad tatt opphold på Skallum i maidagene 1945. Her ble de beleiret av betydelige hjemmestyrker. «Asker og Bærums Budstikke» bragte i anledning av 20-årsdagen i 1965 nærmere skildringer av hendelsene i forbindelse med denne beleiringen, og adskillig av det bladet skriver er av interesse når en da skreller bort de obligatoriske skjellsord.

Den vestlige verdens presse hadde sine medarbeidere på pletten — de var kommet over fra Sverige — og det ble gjort store anstrengelser fra deres side på å få intervjuer med de tre beleirede. Spesielt var Reutermedarbeideren Svend Lange Nielsen iherdig og det lykkedes ham også å få en avtale med Lie over telefon om et slikt intervju. Imidlertid nektet

hjemmestyrkene alle å slippe inn.

Så hendte det den 10 mai like etterpå at en av hjemmefrontfolkene, Hans Aamodt fra Modum var ute på patruljetjeneste rundt Skallum. Han var ivrig amatør-fotograf og hadde kamera med seg. Noen naboer fortalte ham at de hadde sett «en rekke hirdmenn som nylig hadde stormet ut fra en åpning i gjerdet» og Aamodt trodde da at også Lie, Riisnæs og Rogstad hadde flyktet. Han krøp derfor forsiktig inn gjennom åpningen for å undersøke om det i det hele tatt var nødvendig å fortsette beleiringen. Vi gir ordet til bladet:

«Fra gården kunne jeg høre kuene raute etter at de ikke hadde blitt melket på flere dager, forteller han til Budstikken. Ellers var det helt stille. Jeg beveget meg forsiktig fremover for å få et overblikk av går-

Her er det bildet som Hans Aamodt tok på Skallum av Riisnæs, Lie og Rogstad 10. mai 1945. De trodde at han var journalist fra et av de store byråer

ide
ved
m-
a».
kas
nd,
på
en-
så
elig
ag-
bri-
inn-
av
dag-

den og bunkersene. Plutselig kom to kjempesvære skarere gjørende mot meg. Bak kom exminister Jonas Lie farende med maskingeværet skuddklart. Han får stoppet bikkjene før de river meg overende og spør hva pokker jeg har der å gjøre. Bak kommer også Rogstad og Riisnæs løpende for å undersøke hva som er på ferde. Plutselig får Lie øye på kameraet og tar meg øyensynlig for Reuterjournalisten Svend Lange Nielsen som de nylig hadde snakket med i telefonen.

Lie bemerker tørt at bladfolk er noen pokkers karer. Alltid på pletten der det skjer noe, uten å bry seg om risikoen for å få en kule i baken.

De poserer villig for Aamodt som rekker å ta to gruppebilder foruten et portrett av hver av de tre. (Vi gjengir det ene gruppebildet her). De går tydelig inn for å charmere journalisten, og prater om løst og fast. På spørsmål fra Aamodt beklager de at de satset på feil hest, men mener likevel at Tysklands nederlag vil bety bolsjevikenes og jødernes herredømme i Europa.

Han (Aamodt) gjør seg klar til å gå. Impulsivt tar da Lie ham i skulderen og ber ham hilse hans kone. Også Rogstad vil hilse til sine nærmeste. Det ser ut som om de øyeblikkelig blir klar over den letteste veien ut av den håpløse situasjon.»

Før man var kommet så lar de hadde det helt siden 9. mai pågått forhandlinger mellom de tre og hjemmestyrkene, under ledelse av Jens Wulfsberg. Blant annet fant det sted et møte på Skallum mellom de tre og Wulfsberg med en annen hjemme-

frontmann. Alle var ubevæpnet. Rogstad fremsatte herunder et tilbud om å overgi seg hvis de ble behandlet som krigsfanger og at frontkjemperne ble behandlet på samme måte. Hjemmefrontfolkene lovet å overbringe tilbudet til ledelsen. Først om ettermiddagen 11. mai skjedde det imidlertid noe. Hjemmefrontgruppesjefen forteller om det:

«Kl. 18.15: Wulfsberg deltok i møte på høyeste plan med bl. a. Rikspolisjefen og Kriminalsjefen samt Max Manus med gjeng (!) Etter en del forhandlinger ble det bestemt at Jens (Wulfsberg) skulle ringe til Skallum og si følgende: Våpenhvilen er oppsagt. Dere skal pågripes og behandles etter norsk lov. Det vil ikke bli spørsmål om noen slags betingelser, men dere vil ikke bli utsatt for noen overlast.

Kl. 19.15: Jens ringer til Rogstad og meddeler ham beslutningen. Rogstad svarte: — Vel, vel, da får De ha takk for denne tiden.»

Efter dette kom Riisnæs ut og overgav seg. Jonas Lie var da død av et hjerteanfallet han selv hadde fremkalt og Rogstad hadde skutt seg.

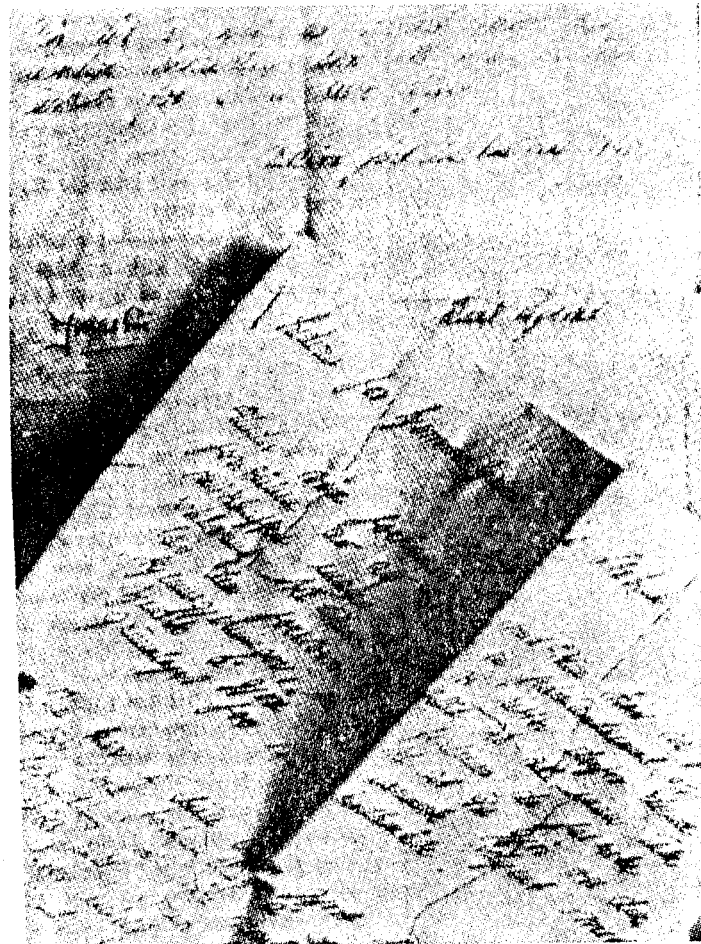
De etterlot seg imidlertid følgende brev:

«Lederen for hjemmestyrkene på Stabekk. Under våre forhandlinger med Dem har vi fått forståelsen av at De er en fedrelandssinnert og rettskaffen mann. Vi retter derfor denne henvendelse til Dem i tillit til at man ikke lar den forsvinne og fordreier de faktiske kjennsgjæringer, samt til at De gjør oss den tjeneste å gjøre våre nærmeste bekjente med grunnlaget for vår handlemåte. Vi har i disse dager gjort hva vi kunne for ved forhandling å oppnå anstendig behandling av våre norske frontkjemper. Det

lyktes ikke, men husk alle på at hver enkelt av dem satte livet inn for hva han mente var Norges sak.

Vi ønsket å falle i kamp. Sterkt bevæpnet var vi beredt til det, men en kamp ville betydd utgydelse av meget norsk blod. Dertil kom det at i kjelleren på Skallum gård er oppbevart meget betydelig sprengstofflager. En sprengning ville medført omfattende ødeleggelser og store tap av menneskeliv. Selv aktet vi ikke å gjøre bruk av dette våpen, men under en kamp om hovedbygningen ville det vært den største risiko for at sprengstoffet kunne bli bragt til eksplosjon.

Kun disse forhold har gjort at vi foretrekker å ta våre liv som

Her er brevet som Lie og Rogstad etterlot seg

frie menn istedenfor å falle i kamp.

Vår død er også en protest mot den uverdige behandling som NS-folk er blitt utsatt for i de siste dager.»

Også dette brev ble offentliggjort i Budstikken. Det oppgis fremdeles å være i Wulfsbergs besiddelse. Vi synes det er riktig at også NS-folk får lese det.

—o—
*Memorandum
 til NS-folk*

«Lederen for hjemmestyret
på Stabekk.

Under våre forhandlinger med
Dem har vi fått forståelsen av at
De er en fedrelandssinnad og rett-
skaffen mann. Vi retter derfor

denne henvendelse til Dem i tillid
til at man ikke kan forsvinne
og fordreier de faktiske kjensgjer-
ninger, samt til at De gjør oss
den tjeneste å gjøre våre nær-
meste bekjent med grunnlaget for
vår handlemåte.

Vi har i disse dager gjort hvad
vi kunde for ved forhandling å
oppnå anstendig behandling av
være norske frontkjemper. Det
lykktes ikke, men husk alle på at
hver enkelt av Dem satte livet inn
for hvad han mente var Norges
sak.

Vi ønsket å falle i kamp. Sterkt
bevebnet var vi beredt til det,
men en kamp ville betydd ut-
gyldelse av meget norsk blod.
Dertil kom det at i kjelleren på
Skallum gard er oppbevart et
meget betydelig sprengstofflager.
En sprengning vilde medført om-
fattende ødeleggelse og store tap
av menneskeliv. Selv aktet vi
ikke å gjøre bruk av dette våben,
men under en kamp om hoved-
bygningen vilde det vært den
største risiko for at sprengstoffet
kunde bli bragt til eksplosjon.

Kun disse forhold har gjort at
vi foretrekker å ta våre liv som
frie menn istedet for å falle i
kamp.

Var dod er også en protest mot
den uverdige behandling som NS
folk er blitt utsatt for i de siste
dager.»

Brevet og synspunktene taler
for seg selv og trenger ingen
ytterligere kommentarer.